

#620: Het verschoningsrecht uitgegrijsd

In een recent arrest van 15 april 2025 heeft de Hoge Raad zich opnieuw gebogen over de bescherming van het verschoningsrecht in het digitale tijdperk. Het ging om een zaak waarin een arts, verdacht van omkoping, beklag had gedaan over de inbeslagneming en selectie van digitale gegevens door de rechter-commissaris. De arts stelde dat de gegevens die als geheimhoudersinformatie waren aangemerkt, niet voldoende waren uitgegrijsd en dat hij en het onderzoeksteam daar nog steeds toegang toe konden krijgen. Hij verzocht om vernietiging of betere 'uitgrijzing' van deze gegevens. De rechtbank verklaarde zich echter onbevoegd om hierover te beslissen. De Hoge Raad casseerde deze beslissing en gaf duidelijkheid over de onderscheiden rechtsmiddelen die een verschoningsgerechtigde kan aanwenden om zijn geheimhoudersinformatie te beschermen en wanneer gegevens voldoende zijn 'uitgegrijsd'.

Dit arrest bevestigt het probleem dat wij signaleerden in Vaklunch #468, over het kort geding vonnis van 22 december 2023, waarin het OM werd veroordeeld tot het vernietigen van geprivilegieerde informatie die in strijd met het verschoningsrecht was verkregen. Wij schreven toen dat het uitgrijzen van gegevens, oftewel het onzichtbaar maken van gegevens, niet hetzelfde is als het vernietigen van gegevens. Uitgrijzen betekent niet dat de gegevens niet meer bestaan of niet meer toegankelijk zijn. Met een simpele handeling of een ander analysetool kunnen de gegevens weer zichtbaar worden gemaakt. Bovendien kan er altijd een nieuwe kopie worden gemaakt van het originele bestand waar de gegevens nog in zitten. Wij pleitten daarom voor strikte richtlijnen voor het vernietigen van gegevens en het voorkomen van inbreuken op het verschoningsrecht.

De Hoge Raad komt in dit arrest tot de conclusie dat de wijze van uitgrijzen van gegevens in onderhavige situatie niet voldoet aan de wettelijke eis van vernietiging.

De Hoge Raad wijst erop dat de vernietiging van gegevens zodanig moet worden uitgevoerd dat de gegevens niet meer kenbaar zijn, dat zij geen deel uitmaken van het strafdossier en dat daar in het verdere strafproces geen acht op kan worden geslagen. Het OM is verantwoordelijk voor de uitvoering van deze vernietiging en moet daarvan een nauwkeurig proces-verbaal opmaken, waarin wordt vermeld hoe is gewaarborgd dat niemand binnen het onderzoeksteam toegang heeft (gehad) tot de vernietigde gegevens. Als gebruik wordt gemaakt van technische voorzieningen, zoals bij het uitgrijzen het geval is, moeten deze controleerbaar zijn, bijvoorbeeld door het loggen van handelingen binnen het systeem.

De Hoge Raad verduidelijkt ook dat een verschoningsgerechtigde naast het beklag tegen de beslissing van de rechter-commissaris over de inbeslagneming en selectie, ook een zelfstandig verzoek kan doen tot vernietiging van de gegevens op grond van artikel 552a lid 2 Sv. Dit verzoek is met name relevant als de verschoningsgerechtigde betwijfelt of de bevolen vernietiging daadwerkelijk en adequaat is uitgevoerd. Voorwaarde is dat de verzoeker concrete feiten en omstandigheden aandraagt die erop wijzen dat de vernietiging ondeugdelijk is uitgevoerd. De rechter moet dan toetsen of de geheimhoudersgegevens daadwerkelijk ontoegankelijk zijn gemaakt. Zo nodig kan de rechter de rechter-commissaris opdracht geven tot aanvullend onderzoek. Indien blijkt dat onvoldoende waarborgen zijn getroffen, dient het OM nadere maatregelen te treffen.

Dit arrest onderstreept het belang van de mogelijkheid van de verdediging om het werk van het uitgrijzen te kunnen controleren, teneinde de bescherming van het verschoningsrecht te waarborgen. Het is aan de overheid om transparant te zijn over de manier waarop zij omgaat met geprivilegieerde

informatie en om eventuele fouten open op tafel te leggen. Het is aan de rechter en alleen aan de rechter om hier een oordeel over te geven. Dit pleit voor duidelijke processen-verbaal waarin gedetailleerd wordt aangegeven en gelogd hoe wordt omgegaan met digitale gegevens. Dit geldt wat ons betreft trouwens voor zowel het verschoningsrecht als voor de beslaglegging en de zoektochten die worden gemaakt in een dossier. Maar dat onderwerp houden we gereserveerd voor een volgende Vaklunch.

Heeft u vragen over dit onderwerp of wilt u hierover van gedachten wisselen met ons? Neem dan contact op met ons op via vaklunch@hertoghsadvocaten.nl.